

Zápisnica z Valného zhromaždenia Učenej spoločnosti SAV dňa 2.5.2018

Na úvod Valného zhromaždenia privítal predseda UČS prof. Moczo, DrSc. všetkých prítomných a taktiež hostí, ktorými boli JUDr. Martina Lubyová, PhD., ministerka školstva, vedy, výskumu a športu SR, Ing. Ľubomír Petrák, CSc., predseda Výboru NR SR pre vzdelávanie, vedu, mládež a šport a Juraj Draxler, MA, exminister školstva, vedy, výskumu a športu SR.

Po schválení programu prof. Moczo najprv stručne predstavil hosťom Valného zhromaždenia UČS SAV, jej úlohu a upozornil na fakt, že UČS by sa mala premenovať na Učenú spoločnosť Slovenska. Pripomenul tiež charakter a históriu učených spoločností v Európe, ktorá sa datuje od r. 1323. Uviedol, že nám najbližšia Učená spoločnosť Českej republiky vznikla v r. 1994.

V ďalšej časti prof. Moczo stručne charakterizoval zákon č. 172/2005 Z.z. (o organizácii štátnej podpory výskumu a vývoja a o doplnení zákona č. 575/2001 Z.z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov). Konštatoval, že zákon o štátnej vednej politike bol vytvorený pred 13-timi rokmi a dokumenty vyplývajúce zo zákona, t.j., dlhodobý zámer štátnej vednej a technickej politiky nie je od roku 2015, národný program rozvoja vedy a techniky ako ani štátne programy výskumu a vývoja a štátne programy rozvoja infraštruktúry výskumu a vývoja v súčasnosti neexistujú. Pripomenul tiež, RIS3 nie je dokumentom o štátnej vednej politike a môže byť len súčasťou štátnej vednej politiky. Zdôraznil vybrané závažné argumenty a aspekty pre vytvorenie štátnej vednej politiky v súvislosti s výraznou zmenou európskeho výskumného priestoru za uplynulých 13 rokov a v súvislosti s postavením Slovenskej vedy a výskumu v tomto priestore. Prof. Moczo tiež uviedol skúsenosť z konferencie THE v Olomouci. V Českej republike je situácia evidentne lepšia vo viacerých aspektoch (okrem nemiestnej demokracie senátov), ale aj napriek tomu vedúci predstavitelia AV ČR a UK v Prahe pred svetom otvorene hovorili o zlej situácii a o tom, ako napriek deklaráciám politikov v skutočnosti politikov veda a výskum nezaujímajú. Záverom prof. Moczo zdôraznil, že je dôležité, aby sa na tvorbe novej štátnej politiky adekvátne podieľali vynikajúci vedci s víziou a nadhľadom.

Valnému zhromaždeniu UČS sa potom prihovarila ministerka školstva JUDr. Lubyová. Zdôraznila, že za dôležitú sa bude považovať excelentnosť vo vede, ktorá sa bude identifikovať aj cez účasť v programe ERC. V rámci procesov operačnej osi sa plánuje vytváranie teamingov aj v Bratislave; konkrétne názvy výziev budú v máji. Na tento účel má byť vyčlenených ½ miliardy Eur. Plánuje sa modifikácia národného štipendijného programu. Na podporu 8. RP bude vyčlenených 400000 Eur. Ako flagship budú definované kvantové technológie, je tu však podmienka kvantovej platformy, koordinátorom bude prof. Bužek. Nedostatky RIS3 je možné kompenzovať cez iné štátne vedné programy. Štátne vedné programy boli kritizované podnikateľským sektorom. Ministerka uviedla, že SAV navrhuje najprv vytvoriť štátnu vednú politiku, až potom definovať štátne vedné programy. Je potrebné zamyslieť sa nad časovým rámcom. V rámci legislatívy, týkajúcej sa vedy ministerka zhrnula, že program Učiace sa Slovensko nebol schválený. Otázkou je zvyšovanie kvality vysokých škôl, k čomu sa zatiaľ vyjadrila len Slovenská rektorská konferencia, ktorá k danej problematike formulovala 10 bodov pripomienok, napr., že hodnotenie tvorivej činnosti na VŠ by malo fungovať v gradiente, teda tvorivá činnosť by mala byť vyššia u tých pedagógov, ktorí učia doktorandov. Plánuje sa nový zákon o kvalite vedy, mal by byť už v roku 2018, ako aj zákon o VŠ (v roku 2019). Malo by sa zaviesť komplexné hodnotenie vedy, pričom je nutné zjednotenie vedy na VŠ, SAV, ako aj rezortného výskumu (ten nemá hodnotenie). Je dôležité vytvorenie jednotného hodnotenia.

Na príhovor ministerky krátko reagovali prof. Moczo a prof. Šajgalík. Prof. Moczo uviedol, že v zákone o zabezpečovaní kvality VŠ bude kľúčové definovanie štandardov a zloženie agentúry a jej pracovných skupín. Prof. Šajgalík hovoril o vzťahu štátnej vednej politiky a štátnych programov; RIS3 bola vytvorená len na čerpanie ŠF. RIS3 nemá humanitné programy, programy ako voda, a podobne. Je potrebná internacionalizácia vedeckého prostredia.

Valnému zhromaždeniu sa prihovoral aj Ing. Petrák, ktorý nastolil niekoľko otázok, ktoré sa týkajú vedy a vysokého školstva, napr. otázku zákona o VŠ, otázku členenia výskumu, otázku hodnotenia vedy. Podotkol, že ak budeme schopní definovať excelentných vedcov, budeme ich vedieť zaplatiť. Ďalšou otázkou je otázka finančnej podpory vedy – zdrojom by mal byť štát, európske fondy a súkromný sektor. V rámci hodnotenia OECD je Slovensko na 4. mieste od konca v napĺňaní očakávania podnikateľov. Ďalšou výzvou je otázka politických cieľov v neoddelení vedy od základného školstva, čo je momentálne nepriechné. Problémom je aj únik mozgov zo Slovenska a to z rozdielnych dôvodov, ako napr. priestorové podmienky (internáty) a tiež podmienky materiálne. Významná je aj reorganizácia vnútorných zdrojov, ktoré treba nájsť a definovať. Treba prehodnotiť pedagogický zbor a prístup ku študentom.

Napokon sa členom Učenej spoločnosti prihovoral J. Draxler, ktorý sa zameril na financovanie vedy na Slovensku. Výdavky na výskum a vývoj v roku 2016 boli 640 835 tis Eur. V roku 2016 bolo na agentúru APVV pridelených 29 300 309 Eur, na všeobecné výzvy 26 460 650 Eur, na členské príspevky 9 093 000 Eur. J. Draxler uviedol, že v rámci medzinárodného porovnania financovania vedy a výkonov sme hlboko pod priemerom.

Po príhovoroch hostí prof. Moczo otvoril diskusiu, v ktorej vystúpili viacerí rečníci.

Prof. Samuely – Štátna vedná politika – SAV pripravila platformu, ktorá by sa mohla využiť. Vyjadril jednoznačnú podporu spoločnému hodnoteniu vedy. Štátne vedné programy – zadávajú problematiku – musíte mať najprv excelentný základný výskum.

Dr. Majková – bude problém so získaním ERC grantov, pokiaľ nebudú mechanizmy, ako prilákať študentov. Treba vytvoriť programy pre takýchto ľudí. Dr. Majková tiež vyslovila názor, že bez získavania odborníkov zo zahraničia (našich a aj cudzincov) sa nepohneme dopredu - a na to treba vytvoriť mechanizmy v SAV aj v SR.

Doc. Gömöry – štátna vedná politika - dôležité je zapojenie do medzinárodných programov.

Prof. Čiampor – otázka využiteľnosti štátnych programov.

Prof. Marhold – v ČR majú semináre aj v angličtine. V skutočnosti má SR na vyššiu finančnú podporu vedy a výskumu. Otázka je, prečo tieto prostriedky vláda neposkytuje.

Prof. Križanová – Reorganizácia vnútorných zdrojov na vedu je najpriechodnejším mechanizmom získavania potrebných financií. Jednou z možností je dosiahnutie oslobodenia od DPH, pretože o túto sumu je reálny rozpočet nižší.

Ing. Petrák uviedol, že príspevky na vedu zo súkromného sektora sú určené prednostne na financovanie vlastného výskumu.

JUDr. Lubyová sa opätovne spýtala na názor, či by mala byť najprv formulovaná štátna vedná politika alebo štátne programy. Prof. Šajgalík a prof. Moczo sa zhodli, že zákon o štátnej vednej politike by mal byť prirodzeným legislatívnym základom pre všetko ostatné. Vytvorenie štátnej vednej politiky by však v súčasnej špecifickej situácii nemalo znemožniť vytvorenie štátnych programov a možnosť využitia príslušných finančných prostriedkov.

Prof. Moczo na záver diskusie o štátnej vednej politike a štátnych vedných programoch vyzval ministerku školstva i predsedu parlamentného výboru, aby využili intelektuálny potenciál členov Učenej spoločnosti. Zdôraznil, že členmi Učenej spoločnosti sú výnimoční slovenskí vedci, ktorí sa presadili v medzinárodnom priestore a sú schopní pomôcť politikom i celej spoločnosti svojím názorom, nadhľadom i víziou. Prof. Moczo poďakoval ministerke školstva, predsedovi parlamentného výboru a exministrovi školstva za účasť na Valnom zhromaždení.

V ďalšej časti Valné zhromaždenie pokračovalo voľbou člena výboru UČS namiesto prof. Jána Duszu, ktorý sa vzdal členstva v Rade. Kandidátkami na člena výboru UČS boli prof. Mária Bátorová, DrSc. a PhDr. Eva Kowalská, DrSc. Výsledky tajnej voľby boli nasledovné: z prítomných 51 členov hlasovalo 49 členov. Neplatných bolo 5 hlasov. Prof. Bátorová získala 25 hlasov, dr. Kowalská 19 hlasov. Za novú členku výboru UČS bola zvolená prof. Mária Bátorová, DrSc.

Prof. Moczo predstavil návrh Rámcového plánu činnosti UČS. Valné zhromaždenie návrh jednomyseľne schválilo.

Prof. Moczo následne prezentoval predstavu vytvorenia pracovných skupín UČS. Valné zhromaždenie jednomyseľne schválilo vytvorenie pracovných skupín zameraných na tieto oblasti: Štátna vedná politika, SAV a VŠ, Financovanie vedy, výskumu a vzdelávania, Hodnotenie vedy a výskumu, Slovenská veda v európskom a svetovom výskumnom priestore, Spoločenské výzvy a životné prostredie. Prof. Moczo vyzval členov, aby sa čo najskôr prihlásili do jednotlivých pracovných skupín podľa ich záujmu a kompetencie.

Napokon predstavil prof. Moczo návrh programu výročnej večere UČS. Valné zhromaždenie návrh schválilo väčšinou hlasov (dva zdržané hlasy).

Na záver prof. Moczo poďakoval prítomným za účasť a ukončil Valné zhromaždenie.

Zapísala: prof. RNDr. Oľga Križanová, DrSc.

Overili: prof. RNDr. Vladimír Bužek, DrSc., doc. Ing. Fedor Gömöry, DrSc.